

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce
Jaroslav Žampach

KRIMINALITA MLÁDEŽE JEJÍ FORMY, PŘÍČINY A MOŽNOSTI
PREVENCE

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Kriminalita mládeže její formy, příčiny a možnosti prevence“ vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 30.03.2012

.....
Jaroslav Žampach

Děkuji tímto doc. PaedDr. Marcele Musilové, Ph.D. za odborné vedení práce, poskytování materiálových podkladů, rad a především za její ochotu a vstřícnost, kterou mi poskytla.

ANOTACE

1. Název práce: Kriminalita mládeže, její formy, příčiny a možnosti prevence
Youth Crime, Its Forms, Causes and Ways of Prevention
2. Jméno a příjmení: Jaroslav Žampach
3. Katedra: Ústav pedagogiky a sociálních studií PdF UP Olomouc
4. Obor: Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku
5. Vedoucí práce: doc. PaedDr. Marcela Musilová, Ph.D.
6. Počet stran: 44
7. Rok obhajoby: 2012
8. Klíčová slova: Kriminalita, delikvence, pachatel, věk, rodina, rodinné prostředí, manželství, způsoby výchovy, škola, party a vrstevnické skupiny, trestná činnost, forma kriminality, příčiny, trestní odpovědnost, prevence

Keywords: Crime, delinquency, offender, age, family, family environment, marriage, methods of education, school, groups and peer groups, criminal activity, the form of crime, causes, criminal responsibility, prevention
9. Resumé: Účelem bakalářské práce bylo shrnout faktory, které působí na vznik kriminality a delikventního chování mládeže a přiblížit formy trestné činnosti, kterých se mládež nejčastěji dopouští. Úvod teoretické části je zaměřen na důležité pojmy, které s trestnou činností mládeže souvisí a také na výklad některých konkrétních ustanovení zákona stejně jako nejčastější kriminalitu, která je ze strany mládeže páchána. Další část je věnována především příčinám vzniku kriminality a vlivům výchovy, které s ní souvisí. V závěru teoretické části je charakterizována prevence a její druhy. Metodologii je pak věnována praktická část bakalářské práce. V této části jsou uvedeny použité metody a výzkumný vzorek kazuistiky.

Summary: The purpose of the thesis was to summarize the factors acting on the rise in crime and delinquent behaviour of youth and to describe the forms of crime often committed by young people. Introduction

of the theoretical part focuses on the important terms that youth crime is related to and also on the interpretation of certain specific provisions of Law as well as the most common crime that is committed by young people. Another part is devoted to the causes of crime and the effects of education connected with it. At the end of the theoretical part prevention and its types are characterized. Practical part of the thesis is devoted to methodology. This section contains the research methods used and sample case studies.

OBSAH

ÚVOD	7
A. TEORETICKÁ ČÁST	9
1. Kriminalita a mládež	9
1.1 Historický přehled vývoje právních úprav.....	9
1.2 Kriminalita v zákonech.....	9
1.2.1 Zákon č. 218/2003 Sb.....	14
1.3 Charakteristické znaky delikventního chování mládeže.....	15
1.4 Druhy kriminalit páchané mládeží.....	16
2. Faktory ovlivňující kriminální chování	18
2.1 Příčiny a rozvoj kriminálního a delikventního chování.....	18
2.2 Rodina.....	19
2.2.1 Rodičovský dohled.....	21
2.3 Škola.....	21
2.3.1 Škola a rodina.....	23
2.4 Spoluvrstevnické party a skupiny.....	24
2.4.1 Delikventní party.....	24
2.4.2 Rozdělení delikventních skupin.....	25
2.4.3 Party spojené s násilím na sportovních akcích.....	25
2.5 Média jako další faktor.....	26
3. Prevence	28
3.1 Struktura prevence.....	28
3.2 Prevence a mládež.....	29
3.3 Účinnost prevence – rovina trestně právní.....	30
B. PRAKTICKÁ ČÁST	31
4. Metodologie	31
4.1 Výzkumná metoda.....	31
4.2 Výzkumný vzorek.....	31
4.3 Kazuistika.....	33
4.3.1 Shrnutí.....	35
ZÁVĚR	37
POUŽITÁ LITERATURA	38
PŘÍLOHY	39

ÚVOD

„Mládež je velká sociální skupina lidí se specifickou pozicí a úlohou ve společnosti. Do této skupiny bývají zařazováni jedinci ve věku od ukončení základní školní docházky do věku ukončení sociální zralosti, převzetí všech rolí dospělých a získání plnohodnotného občanského statutu.“ (Sak 2000, s. 13)

Kriminalitu mládeže, ale i kriminalitu obecně, lze beze sporu označit za jeden z největších problémů dneška a to v celosvětovém měřítku. Každý z nás se dříve či později může stát obětí kriminálního činu, přičemž právě prevencí a prací s mládeží bychom mohli takové zkušenosti předejít.

Najít odpověď na otázku, proč se děti a mladiství dopouští delikventního jednání, není vůbec snadné. Stejně tak není snadné označit či nalézt hlavní a konkrétní faktor tohoto jednání. Pohledem psychologa bychom mohli hledat příčiny v osobnostních rysech, citové deprivaci nebo inteligenci jedince. Sociolog by hlavní problém hledal v rizikových faktorech vlivu prostředí a zázemí rodiny. Z hlediska genetiky jde o genetické predispozice.

Jedním z hlavních faktorů ovlivňující delikventní chování mládeže je rodina, respektive přístup rodiny k výchově dítěte. Není to však zdaleka jediný faktor, který může ovlivňovat a ovlivňuje chování mladistvých. Velmi závažným faktorem, který ovlivňuje delikventní chování mladistvých, ne-li stejně důležitý jako rodina, je i vrstevnická skupina neboli parta. Takto by se dalo pokračovat ve výčtu různě závažných faktorů, avšak není cílem této bakalářské práce určit, který je více a který méně závažný. Z pochopitelných důvodů se však k rozboru těchto i dalších zde nenastíněných faktorů v mé práci dostanu, jelikož je to nezbytné k pochopení příčin vzniku delikventního chování mládeže. Tímto způsobem se budu zabývat i formami kriminality, které jsou nejčastěji mezi mládeží páchány.

Dále se budu věnovat prevenci, neboť tato je dle mého názoru důležitým pomocníkem v boji s kriminalitou mládeže, ale i v boji s kriminalitou všeobecně. Rozeberu zde jednotlivé druhy prevence a zaměřím se také na jejich účinnost. Všeobecně však platí, že prevence by měla nastupovat již v době, kdy ještě nebyly zpozorovány delikventní znaky v chování mladistvého, tedy v době, kdy se dá předejít eventuálnímu osvojení si rizikových faktorů nebo návyků, které jsou typické pro určitou fázi životního cyklu.

V neposlední řadě se budu věnovat rozboru konkrétních případů, přičemž bych chtěl využít zkušeností a poznatků, které jsem získal za dobu několikaleté služby jako příslušník Policie České republiky, což je i důvod, proč se věnuji právě tématu kriminality mládeže.

Cílem bakalářská práce je v teoretické části podat ucelený přehled o stavu kriminality a delikventního chování, které se děti a mládež dopouští.

Ve výzkumné části pak na konkrétních případech doložit formy delikventního chování mládeže.

A. TEORETICKÁ ČÁST

1 Kriminalita a mládež

1.1 Historický přehled vývoje právních úprav

Historicky první samostatnou úpravou trestního práva ve věcech mládeže a soudnictví byl zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží. Zákon nabyl účinnosti dne 01.10.1931, přičemž do té doby byly záležitosti ve věcech mládeže upravovány v té době platným zákonem č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích. Význam příchodu zákona č. 48/1931 Sb., byl v tom, že poprvé upravoval trestní odpovědnost mladistvých. Mladistvým byla osoba ve věku 14 až 18 let. Taktéž byl zaveden výraz provinění pro protiprávní činy mládeže. Změnou prošlo i soudnictví, jelikož věci týkající se mládeže byly řešeny specializovanými soudy.

Zákon č. 48/1931 Sb., byl platný až do roku 1950, kdy dne 01.08.1950 došlo k přijetí zákona č. 89/1950 Sb., trestní zákon. Tento však již nebral v úvahu samostatné trestní právo mládeže a došlo k začlenění problematiky mladistvých do všeobecné trestně právní úpravy. Taktéž byly zrušeny specializované soudy pro mládež. Ke zlepšení této situace nedošlo ani s příchodem nového trestního zákona, tedy zákona č. 140/1961 Sb.

Vše se změnilo až dnem 01.01.2004, kdy nabyl účinnost zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). S nabytím účinnosti tohoto zákona došlo i ke změně v soudním systému, přičemž trestní záležitosti mladistvých začaly řešit soudy pro mládež.

1.2 Kriminalita v zákonech

„Kriminalitu (z lat. *Criminalis* = zločinný; *crimen* = zločin) můžeme definovat jako výskyt chování, které je v dané společnosti trestné. Jedná se o činy a chování sankcionovatelné podle trestního zákona a to jak zjevné, tak latentní.“ (Fischer, Škoda 2009, s. 156)

Úvodem chci přiblížit některé pojmy, které souvisí s kriminalitou mládeže a krátce je vysvětlit.

V České republice je trestně právní problematika ošetřena zákonem č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*, ve kterém jsou vymezeny základní pojmy, jako například co je trestný čin. Právní problematika je taktéž ošetřena v zákoně č. 200/1990 Sb., *o přestupcích*, kde jsou popsána zaviněná jednání, která jsou výslovně tímto zákonem označena za přestupky, nejedná se tedy o trestné činy.

Trestným činem je nazýváno takové protiprávní jednání, které za trestné označuje sám trestní zákon a které naplňuje určité znaky popsány tamtéž. K tomu, aby se nějaké jednání nazývalo trestným činem, je třeba zaviněného tedy úmyslného jednání. V některých případech, které stanoví trestní zákon, může být trestným činem i nedbalostní jednání či zavinění.

Samotný trestný čin, tak jak je popsáno v trestním zákoně, se dělí na přečiny a zločiny. Za přečiny jsou pak označena ta jednání ať už úmyslná či nedbalostní, kde trestní zákon stanoví jako horní hranici trestu odnětí svobody dobu do pěti let. Zločinem jsou pak všechny ostatní trestné činy, které nejsou v trestním zákoně označeny za přečiny. Zvláště závažnými zločiny jsou nazývány ty úmyslné trestné činy, které jsou podle trestního zákona trestány odnětím svobody na dobu nejméně deset let.

V trestním zákoně je taktéž samozřejmě vymezena i věková hranice. Tato je upravena v § 25, kde je uvedeno, že trestně odpovědný za své chování není ten, kdo nedovrší patnáctý rok věku v době, kdy trestný čin spáchal. To znamená, že pokud osoba mladší patnácti let spáchá trestný čin a tento bude projednáván v době, kdy osoba již patnáctý rok dovršila, a tedy teoreticky již může nést následky za své jednání, i tak nebude trestně odpovědná.

Nyní konkrétně k některým paragrafovým zněním č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*.

§ 13 Trestný čin

- (1) *Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*
- (2) *K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně jinak, že postačí zavinění z nedbalosti.*

§ 14 Přečiny a zločiny

- (1) *Trestné činy se dělí na přečiny a zločiny.*
- (2) *Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí sazby do pěti let.*

(3) *Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.*

§ 22 Pachatel

- (1) *Pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná.*
- (2) *Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepřičetnost, omyl, nebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala zaviněně. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která jednala ve zvláštním úmyslu či z pohmutky předpokládané zákonem; v těchto případech není vyloučena trestní odpovědnost takové osoby za jiný trestný čin, který tímto jednáním spáchala.*

§ 25 Věk

Kdo v době spáchání trestného činu nedovrší patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný.

To jsou některé pojmy, které vymezuje zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*. V souvislosti s trestnou činností mládeže, uvedu níže konkrétní skutkové podstaty přečinů a zločinů, kterých se mládež nejčastěji dopouští. Absolutně nejfrekventovanější přečiny, páchané mládeží, jsou bezesporu majetkového charakteru. Mezi tyto patří:

§ 205 Krádež

- (1) *Kdo si присvojí cizí věc tím, že se ji zmocní, a*
- a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou,*
 - b) čin spáchá vloupáním,*
 - c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí,*
 - d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě, nebo*
 - e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob,*
- bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*

- (2) *Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se ji zmocní a byl za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.*
- (3) *Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.*
- (4) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*
- a) Spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,*
 - b) Spáchá-li čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo*
 - c) Způsobí-li takovým činem značnou škodu.*
- (5) *Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,*
- a) Způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo*
 - b) Spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).*
- (6) *Příprava je trestná*

§ 173 Loupež

- (1) *Kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.*
- (2) *Odnětím svobody na pět let až dvanáct let bude pachatel potrestán,*
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,*
 - b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,*
 - c) způsobí-li takovým činem značnou škodu, nebo*
 - d) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).*
- (3) *Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu.*
- (4) *Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.*
- (5) *Příprava je trestná.*

Zejména v poslední době se stále častěji můžeme setkávat se zvláště závažnou kriminalitou, která je mládeží páchána. Tato spadá převážně do násilné kriminality, přičemž mezi vůbec nejzávažnější se řadí:

§ 185 Znásilnění

- (1) Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.*
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1*
 - a) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží,*
 - b) na dítěti, nebo*
 - c) se zbrání.*
- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,*
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let*
 - b) spáchá-li takový čin na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo*
 - c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.*
- (4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.*
- (5) Příprava je trestná.*

§ 187 Pohlavní zneužití

- (1) Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.*
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let svěřeným jeho doзору, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.*
- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.*
- (4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.*

(5) Příprava je trestná.

1.2.1 Zákon č. 218/2003 Sb.

V České republice dále upravuje trestní právo mládeže zákon č. 218/2003 Sb., *o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)*. Tento zákon si klade za cíl vytvoření podmínek pro nápravu mladistvých pachatelů, jejich odrazení od páchání protiprávního jednání a dává jim možnost nápravy s následným začleněním do společnosti. Přijetí výše popsaného zákona by se dalo nazvat jako reforma v přístupu k trestné činnosti mládeže. Do doby přijetí citovaného zákona byly záležitosti mládeže upravovány jen všeobecně v zákoně č. 140/1961 Sb., *trestní zákon* a to v hlavě sedmé. V zákoně č. 218/2003 Sb., byl zaveden mimo jiné pojem mládež. Jedná se o pojem, který je jasně srozumitelný dětem a mladistvým. Taktéž došlo k vymezení věku dítěte a mladistvého pro účely tohoto zákona. Dítětem se tedy rozumí osoba ve věku do patnácti let. Osoba v rozmezí věku od patnácti do osmnácti let, je osobou mladistvou, kdy trestný čin, který byl spáchán mladistvým, je zákonem pojmenován jako provinění. V zákoně č. 218/2003 Sb., pak nejsou taxativně vyjmenovány druhy provinění, přičemž v tomto případě je odkazováno na znění zákona č. 40/2009 Sb. Niže uvádím některá konkrétní ustanovením zákona č. 218/2003 Sb., kdy se jedná zejména o následující:

§ 1 Účel zákona a jeho vztah k jiným zákonům

- (1) *Tento zákon upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže.*
- (2) *Projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páchání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páchání protiprávních činů.*

§ 5 Odpovědnost mladistvého

- (1) *Mladiství, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.*
- (2) *Dopustí-li se mladiství uvedený v odstavci 1 činu jinak trestného nebo není-li z jiných zákonných důvodů trestně odpovědný, lze vůči němu použít vedle ochranných opatření (§ 21) obdobně postupů a opatření uplatňovaných podle tohoto zákona u dětí mladších patnácti let.*

§ 6 Provinění

- (1) *Trestný čin spáchaný mladistvým se nazývá provinění*
- (2) *Nestanoví-li tento zákon jinak, platí pro posouzení provinění spáchaného mladistvým trestní zákoník.*

1.3 Charakteristické znaky delikventního chování mládeže

„Delikvence (z lat. Delinquere = provinit se) je z hlediska společensky nepřijatelného chování širším pojmem. Jedná se o chování, které se týká nejen kriminality. Zahrnuje také činy, které nejsou tzv. jinak trestné. Patří sem například přestupky, dále trestná činnost osob ve věku mladším než 15 let, kdy nelze trest z důvodu věku uložit.“ (Fischer, Škoda 2009, s. 156). Delikvence tedy bývá často používána ve spojení s mládeží a dětmi v souvislosti s jejich nežádoucím chováním. Jedná se o takové chování, které může být a je sankcionováno. Z uvedeného tedy plyne, že hranicí mezi tím, co je a co není delikvencí, může být následný trest. V této souvislosti pak nemůžeme hovořit o delikventním chování dítěte, jde-li o lhaní, či zvýšený temperament jedince, popřípadě další jeho vlastnosti, které lze vykládat jako poruchy chování. Přestože se nejedná o delikvenci jako takovou, může takové chování naznačovat do budoucnosti možný příklon daného dítěte k delikventnímu chování.

Trestná činnost mládeže a dětí je v mnoha ohledech odlišná od jiných, starších pachatelů, kteří páchají trestnou činnost. Toto je dáno především stupněm jejich vývoje. Děti a mládež nemají příliš zkušeností s pácháním trestné činnosti a tomu je i přizpůsoben jejich způsob provedení. V úvahu musíme brát i somatický a psychický vývoj a taktéž motivy, které je vedou k páchání protiprávního jednání. Již u způsobu provedení je patrné, že k páchání trestné činnosti, dochází u dětí a mladistvých převážně ve skupině, tedy se spolupachateli. Nejedná se ve většině případů o promyšlené a připravované jednání, tak jako u mnoha případů dospělých

pachatelů, ale o živelnost, která je dána momentální situací. Vítězí tedy hlavně emoce nad rozumem. Spouštěcím mechanismem „akce“, bývá často alkohol nebo požití některé z návykových látek. Nedochozí většinou ani k volbě vhodných nástrojů k provedení, nedokonalá je i příprava. Znakem trestné činnosti, která byla spáchána dětmi, nebo mladistvým, je i přílišná tvrdost, projevující se devastací či ničením a znehodnocováním předmětů a zařízení, které mnohdy ani nebývají hlavním objektem páchaného činu.

Taktéž cíle útoků mladistvých pachatelů bývají rozdílné od dospělých pachatelů. Mladistvý pachatel vybírá objekt útoku podle momentální potřeby. V případě krádeží tedy zcizí to, co v současné chvíli potřebují nebo se jim líbí. Jen ve výjimečných případech to dělají kvůli finančnímu profitu. Dojde-li však k eventuálnímu prodeji odcizených věcí či jejich jinému zhodnocení, tak většinou bývají takto získané finanční prostředky utráceny společně v partě.

1.4 Druhy kriminalit páchané mládeží

Vůbec nejčastější kriminalita, která je dětmi a mladistvými páchána, je kriminalita majetková a násilná. Jedná se především o různé krádeže ať již prosté, nebo krádeže vloupáním. Výjimkou také nejsou loupežná přepadení či ublížení na zdraví. Při páchání této trestné činnosti pak platí shora popsané. Obzvláště při loupežných přepadeních, která jsou dětmi a mladistvými prováděna výhradně ve větším množství pachatelů. Obětí se stávají zejména osoby mladší, než samotní pachatelé, nebo jde o osoby osamocené. V poslední době však dochází ke zvyšování agresivity a brutality s jakou děti či mladiství kriminalitu tohoto druhu páchají.

Další, velmi častou záležitostí je poškozování cizího majetku. Do této kategorie spadá i sprejství, což bývá problém především ve větších městech. Nutno podotknout, že většina majetkové kriminality, která je dětmi a mladistvými páchána, nepřesáhne hranici způsobené škody částku 5.000,- Kč. V takovém případě se pak jedná o přestupkové jednání. Toto se týká drobné kriminality, jako jsou krádeže v obchodech. U vloupání či loupežných přepadení nehraje výše škody na posouzení, zda se jedná o trestný čin nebo přestupek, roli. Zde je dán trestný čin skutkovou podstatou, stejně jako u sprejství.

Vyjma tedy majetkové kriminality, která je nejrozšířenější, se v poslední době dostává do popředí kriminalita, která je páchána za pomoci internetu či jeho prostřednictvím. Jedná se především o šíření a přechovávání pornografie nebo porušování autorských práv, které je

spojeno s nelegálním šířením hlavně multimediálního obsahu. Nezřídka jde také o internetové podvody. V těchto případech pachatelé nabízí zboží či služby a to za nápadně nízkou cenu. Když někdo projeví zájem, nechají si za zboží či služby zaplatit převodem finančních prostředků na účet. Následně pak zboží nedodají a přestanou komunikovat.

Úplně stranou zůstává kriminalita hospodářská. Tato je vzhledem ke svým skutkovým podstatám „výsadou“ spíše dospělých.

2 Faktory ovlivňující kriminální chování

2.1 Příčiny a rozvoj kriminálního a delikventního chování

Jedním z nejčastějších faktorů, které ovlivňují kriminalitu mládeže, jsou bezesporu nevhodné rodinné prostředí, včetně špatných výchovných postupů a kriminálních vzorů. Svě sehrávají i sociální podmínky a neuspokojivá ekonomická situace či snahy o majetkový prospěch. Není výjimkou, že pachatelé z řad mládeže, pochází z dobře zajištěných rodin, Zde hraje hlavní roli nuda či nevhodné výchovné působení rodičů.

Co se tedy týče kriminálního chování mládeže, tak v takových případech více než kdy jindy záleží na faktorech, které dítě ovlivňují. *Fischer, Škoda* (2009) uvádějí, že příčiny a rozvoj delikvence a kriminality jsou multifaktoriální, přičemž tyto rozdělují do třech základních skupin.

První skupinou jsou faktory biologické. Sem zařazují především vliv pohlaví, přičemž osoby mužského pohlaví se kriminality dopouštějí podstatně častěji, než osoby ženského pohlaví. To zdůvodňují větší agresivitou a sociálně dravým jednáním. Taktéž uvádí, že muž má větší tendenci k agresivitě a to vzhledem k hormonu testosteron, což je mužský pohlavní hormon. Jako další věc, kterou řadí do biologických faktorů, uvádí věk s tím, že kriminálního a delikventního chování se častěji dopouští muži ve věku do 26 roků. Biologických faktorů se týkají také vrozené dispozice s ohledem na způsob reagování. Přičemž osoby se zvýšenou dráždivostí, mají větší impulsivnost a tím pádem i větší předpoklad k tomu, že se v budoucnu mohou dopouštět kriminálního a delikventního chování. S tím souvisí i vybrané poruchy chování, kdy se jedná zejména o tzv. minimální mozkovou dysfunkci či syndrom hyperaktivity.

Z vlastní praxe a zkušeností mohu říci, že skutečně se kriminálního a delikventního chování dopouští spíše chlapci, než dívky. Je však také nutno poznamenat, že v poslední době se začíná tento náskok chlapců zmenšovat. Stále častěji se setkávám s pachatelkami než pachateli. Zde hraje určitou roli i druh páchané kriminality. Dokonce si myslím, že v určitých oblastech kriminality, převažují, co by pachatelé, dívky či ženy nad muži. Jedná se především o drobné krádeže v obchodech, zejména pak ve větších městech a nákupních centrech. Ostatní druhy kriminalit jsou převážně doménou chlapců či mužů.

Jako druhou skupinu uvádí *Fischer, Škoda* (2009), faktory psychické. Zde za hlavní považují úroveň mentálních schopností, přičemž tento faktor považují více za vrozený.

Upozorňují na to, že mezi pachateli se nachází celá paleta osob s inteligencí od mentální retardace až ke genialitě, přičemž však se kriminality dopouští daleko více osoby s rozumovými schopnostmi nižšími. Jednání takových osob je především stavěno na tom, že hůře domýšlí následky svého jednání. Taktéž různé poruchy osobnosti přispívají k riziku možného kriminálního jednání.

Když budu opět vycházet ze zkušeností policisty, mohu říci, že skutečně se osoby s nižšími rozumovými schopnostmi, dopouští kriminálního chování častěji a to bez ohledu na věk. Většinou se jedná o pachatele se základním vzděláním i když nelze striktně říci, že existuje přímá úměra, mezi inteligencí a dosaženým vzděláním. Nicméně ve většině případů tomu tak je.

Ve třetí skupině *Fischer, Škoda (2009)* zmiňují faktory Sociální. Zde pak za nejdůležitější považují rodinu. „*Významným sociálním faktorem, ve které si jedinec vytváří vzorec chování, je bezesporu rodina.*“ (Fischer, Škoda 2009, s. 159)

V rodině se tedy jedná především o výchovu, která je zde realizována. S postupem času a s přibývajícím věkem, je výchova dítěte realizována také v dalších institucích, z nichž nejvýznamnější je dozajista škola. Níže se tedy budu těmito uvedenými faktory a nejen jimi, zabývat.

2.2 Rodina

Jak jsem již napsal, považuji rodinu za jeden z nejdůležitějších faktorů, který ovlivňuje chování snad každého dítěte. „*Rodina je považována za nejdůležitější sociální skupinu, ve které člověk žije.*“ (Fischer, Škoda 2009, s. 140)

Rodina má zásadní vliv na výchovu jedince a to z toho důvodu, že jej ovlivňuje již od narození. Na dítěti se tak během jeho života v rodině, projevují všechny její pozitivní i negativní vlivy. V případě, že rodina není funkční a z jakékoliv příčiny neplní svoji úlohu, vzniká vysoké riziko pozdějšího delikventního chování dítěte, které v takové rodině vyrůstá. Jako příklad lze uvést násilnické chování otce, jehož si může dítě vzít jako vzor, se kterým se pak po zbytek života ztotožní. Jeho vštípený vzorec násilnického chování, může vyústit nejprve v delikventní a posléze i kriminální chování. Převzatý vzorec chování se nemusí týkat jen násilí, ale také neuznávání morálních hodnot. Je-li rodič kriminálně závadovou osobou, která nemá morální zábrany, opět existuje riziko, že dítě bude jeho vzorec chování přebírat. V takové rodině se neprojevuje základní funkčnost a můžeme tak hovořit o rodině disfunkční.

Rodinou funkční lze označit tu, kde jsou plněny její funkce v jakési rovnováze. Někde uprostřed je rodina, kde sice nejsou plněny všechny její funkce, nicméně nedochází k vážnému narušení výchovy dítěte.

Není však vždy podmínkou, že mladiství delikventi pochází jen z neúplných, rozvrácených, sociálně slabých či jinak nefunkčních rodin. V poslední době dochází k nárůstu páchaní kriminality ze strany jedinců, kteří pochází z úplné, funkční a ekonomicky zabezpečené rodiny. *„Nejprekvapivějším současným trendem je nárůst kriminality u mladistvých, kteří žijí v úplné, stabilní rodině.“* (Matoušek, Matulová, Kopoldová, Chalupová, Halík 1996, s. 19)

Na pozdější chování dítěte má samozřejmě i vliv jakým způsobem je ze strany rodičů realizována výchova. Příliš benevolentní chování matky či otce, může vést k pozdějšímu nerespektování autority, což se v první řadě projeví na chování dítěte ve škole a následně i v osobním životě. Stejně jako přílišné benevolentní chování rodičů k dítěti, může jeho vývoj ovlivnit i naopak chování příliš úzkostné až rozmazlující. Zde je pak o dítě přehnaně pečováno s čímž mohou být spojeny problémy s navazováním vztahů nebo orientací v praktickém životě. Samostatnou kapitolou je také výchova perfekcionistická. Zde jsou na dítě kladeny přehnané nároky. Rodiče lpí na dokonalém provedení všeho, co dítě dělá. Vedou jej k přehnané soutěživosti s ostatními dětmi. Netrpělivě očekávají výsledky snad ve všech měřitelných činnostech. Výsledkem takové výchovy může být spuštění obranného mechanismu dítěte, které se tak uzavře do sebe, což může působit překážky ve výchově. Naopak výchova protekční spočívá v tom, že na dítě nejsou kladeny téměř žádné nároky. Vše za něj vyřizují rodiče, kteří mu velmi přehnaně pomáhají a bez ohledu na způsoby, napomáhají ke splnění cíle. Takový jedinec je zvyklý na neustálou pomoc rodiny.

Svou roli ve výchově hraje také velmi tvrdá disciplína, která zahrnuje i přílišné agresivní chování rodičů či rodiče k dítěti. Takové chování ze strany rodiče je mnohem častější v rodině, kde se chovají děti delikventně. Jsou uplatňovány tvrdé, fyzické tresty, přičemž dítě se snaží těmto uniknout a to za cenu lži, manipulací a předstírání. Tímto dochází paradoxně k jevu, že dítě si osvojuje takové návyky a způsoby chování, před kterými mělo být výchovou chráněno. Výše popsané negativní jevy ve výchově dítěte v rodině, mohou následně přecházet v pozdější kriminální chování dítěte, nebo se vyskytují přímo s ním.

2.2.1 Rodičovský dohled

„Dohled (monitoring) je další parametr rodičovského chování, které má prokazatelnou souvislost se souběžným nebo pozdějším delikventním chováním dítěte.“ (Matoušek, Matoušková 2011, s. 44)

Jinými slovy jde o to, do jaké míry jsou rodiče informováni o tom, jaká je náplň dítěte ve volném čase, kde tento čas tráví, což se týká samozřejmě hlavně času, který je dítětem či mladistvým, tráven mimo domov a v jakém stavu se vrací domů. Tedy čím méně má rodič informací z monitoringu svého dítěte, tím větší je pravděpodobnost, že se dítě či mladiství, může dopustit trestného činu a to již v brzkém věku. Stejně tak je dána vyšší pravděpodobnost, že se toto jednání bude opakovat.

Jak jsem se již výše zmínil, velkým rizikem, že dítě bude mít delikventní chování, je i nepřítomnost jednoho z rodičů ve výchově. V rodině, kde je přítomno delikventní chování, je nejčastější příčinou nepřítomnost převážně otce. Důvod bývá různý. Především jde o rozvod nebo o to, že otec dítěte s matkou nikdy nezačal žít. O této problematice, se zmiňuje i *Matoušek, Matoušková (2011)*, kteří uvádí, že především ze strany chlapce je postrádán vzor, ve kterém by se mohl ztotožnit. Ze strany děvčete je pak postrádán model mužského chování. Děťmi obojího pohlaví je pak postrádán druhý zdroj opory a autority. Samostatnou otázkou je přítomnost nevlastního otce, která může a nemusí být přínosem.

Toliko k některým způsobům a stylům výchovy dítěte. Samozřejmě způsobů a stylů je daleko více a jistě by vydaly na samostatnou bakalářskou práci. Základem výchovy každého rodiče, by měl být však cíl, vychovat z dítěte zdravě sebevědomého jedince, který bude přínosem pro společnost, do které se začlení. U takového dítěte je menší pravděpodobnost, že bude náchylné k delikventnímu jednání.

2.3 Škola

Jak jsem již shora napsal, nejdůležitějším článkem ve výchově dítěte je rodina. Co se týče institucí, které dítě začne navštěvovat a které také jeho výchovu ovlivňují, je nejdůležitější škola. *„Škola je považována za druhý hlavní sociální systém, který je odpovědný za socializaci mládeže.“* (Štěchová, Večerka, Holas, Neumann 1996, s. 46) Někteří rodiče si pak dokonce myslí, že škola může rodinu plně nahradit a tak přenechávají výchovu dítěte pouze jí. Tato představa je pochopitelně mylná.

Při nástupu do školy, dochází u dítěte ke ztrátě jeho výsadního postavení, které do té doby v rodině požívalo ať již v míře větší či menší. Začíná plnit mnoho úkolů, které do té doby pro něj nebyly příliš samozřejmé. Musí se přizpůsobit novému rozvrhu, učitelově autoritě a v neposlední řadě i prostředí, které pro něj bylo do té doby nepoznané. Problémem může být taktéž plnění povinností souvisejících se školní docházkou. Zde se opět vrátím k rodině, neboť negativní postoj rodičů ke vzdělání, může u dítěte způsobovat ztrátu nebo neosvojení si motivací k učení.

Důležité je taktéž začlenění dítěte do kolektivu. K tomuto nemusí dojít, trpí-li dítě některou z poruch, které jsou například opoždění ve vývoji, některý ze stupňů tělesného postižení či zvýšená až chronická nemocnost. Samostatnou kapitolou je příslušnost k některému z etnik. Dítě se v takovém případě může kolektivu stranit, nebo vyhledávat mladší děti, u kterých by našel uplatnění. V horších případech vyhledává různé skupiny – party, kde se snaží zapadnout a posléze vyniknout a to v každém případě. Zde je již nebezpečí, že dítě může začít páchat trestnou činnost, které je nezřídka spojená s požíváním alkoholu či drog.

Na zvládnutí shora popsaného, má nezpochybnitelný vliv pedagog, který do velké míry může ovlivnit příští vývoj takového dítěte a přispět k formování jeho osobnosti a začlenění do kolektivu. Z počátku má pedagog velkou autoritu, která však bývá postupem času, paradoxně otupována kolektivem, do kterého se snažil dítě začlenit. Třída začne žít svým vlastním životem. Vytváří si svoje normy chování a zvyklosti. Silnou a nezpochybnitelnou motivací bývají společné zájmy.

Tak jako může pedagog ovlivnit v pozitivním smyslu výchovu a vývoj dítěte, může ten stejný pedagog i přispět ke vzniku asociálních part. K tomuto může docházet již na prvním stupni základní školy. Pedagog v takovém případě očividně zatracuje či naopak preferuje určité skupiny žáků. Vlivem toho může docházet především k segregaci méně nadaných a tím více rizikovějších dětí, které pak takovou asociální skupinu tvoří.

Pedagog však svým nekompetentním chováním, může nejen vytvořit podhoubí pro vznik asociálních skupin či part ve třídě, ale také svým nezájmem zavadat důvody pro šíření ještě horšího negativního jevu, kterým je šikana. V podstatě se jedná o to, že takový učitel upozorní nějakým způsobem na některého z žáků, který je v něčem nedostačující, čímž takového žáka v podstatě označí agresorům ve třídě. Ti pak nabudou pocitu, že takového žáka mohou beztrestně napadat.

Nejen pedagog však může bránit, nebo naopak napomáhat ke vzniku kriminality ve škole. Samotné škola, i když nemá přímý vliv na žáka, jako jeho pedagog ve třídě, může přispět

k rozvoji kriminálního chování. To může být dáno přístupem k jednotlivým proviněním žáků školy. Již samotný postup, jaký škola zvolí při prošetřování takových jednání, může být signálem pro ostatní studenty. Tedy pokud škola nebude důsledně dodržovat nastavená pravidla a bude přehlížet provinění svých žáků, bude to dostatečným signálem pro ně, že si v podstatě můžou ve škole dělat, co se jim zlíbí. *„Přehlížení zcela zjevných přestupků, nejasná pravidla týkající se žádoucího chování dětí, nekonzistentní uplatňování disciplíny, degradace a deptání žáků v procesu jejich trestání, nemožnost odčinit přestupek, neobjektivní rozhodování učitelů a ředitele, ba i obviňování rodičů za něco, co rodiče nezpůsobili – to vše jsou postoje podkopávající představu dítěte o tom, že jejich chování má za každých okolností jasné hranice a že udržování těchto hranic se řídí pravidly fair play.“* (Matoušek, Matoušková 2011, s. 76)

2.3.1 Škola a rodina

Výchova dítěte, nebo chcete-li mladistvého, neboť se tento problém netýká jen dětí na prvním stupni základní školy, ale i středního a učňovského školství, je samozřejmě velice důležitá. Poslední dobou se však školy dostávají do pozice, mnohdy jediného garanta, který je schopen působit v oblasti výchovy dětí a mládeže. Škola sama o sobě není prostě schopna, zvládnout výchovu a celý její proces, bez podpory a pomoci rodiny. Stejně tak nemůže ovlivnit sociální postavení té či oné rodiny. Neustálá kontrola nad každým jedincem, ze strany školy, prostě není možná. Problém bývá především v komunikaci mezi školou a rodiči. Škole často chybí zpětná vazba od rodičů. Ti nabývají dojmu, že v případě kritického přístupu ke škole – učiteli, by se toto mohlo negativně projevit ve vztahu učitele a žáka. Problémy se tak často vyostřují a řeší se až v době, kdy jsou tyto již značně vyostřené.

Problémem je také to, že rodiče se velice často spíše orientují na svoje problémy a na svou profesionální kariéru, než na potřeby dětí, přičemž poté školy vnímají jen jakousi vzdálenou instituci. Jen velmi málo rodičů je ochotno se podílet na provozu školy a tvorbě iniciativ s tím spojených. Rodiče většinou jen zajímají výsledky, tedy známky jejich dětí, nebo se o vzdělání svých dětí nezajímají vůbec. Škola je pak v takovém případě stavěna do pozice někoho, kdo sděluje špatné a nepříjemné zprávy, což rozhodně nenapomáhá přátelské komunikaci mezi rodičem a školou. Dochází tak k nespolupráci, která téměř znemožňuje předcházení delikventnímu chování dětí a mladistvých.

2.4 Spoluvrstevnické skupiny a party

Jako jeden z častých faktorů, který ovlivňuje delikventní chování mládeže, jsou také různé vrstevnické skupiny, tedy party. Tyto se od sebe odlišují nejen chováním, ale také například oblékáním a stylem života. Party nabízí určitou anonymitu, ve které je však umožněno danému jedinci vyniknout. Ten má tak pocit jisté sounáležitosti. „*V partě dochází k uspokojování potřeb sounáležitosti a seberealizace, ke kterému v rodině i v normálním školním prostředí nedochází.*“ (Fischer, Škoda 2009, s. 161)

Vrstevnická skupina může přinášet jisté stresující nároky i pro děti či mladistvé z výchovně funkčních rodin. Jedinec se snaží obstát v očích kamarádů – vrstevníků, aby mezi těmito působil „normálně“. Kontakt s vrstevníky v partě je tak pro každého jedince důležitý, přičemž nyní nehovořím pouze o kriminálně závadové vrstevnické skupině. „*Vztahy s vrstevníky jsou velmi důležité v období dospívání, kdy vytvářejí sociální síť, která může sloužit jako zázemí, event. i zdroj pomoci a opory v situaci nouze. Pokud jsou z nějakého důvodu redukovány nebo deformovány, může tato skutečnost působit jako negativní, zátěžový faktor.*“ (Vágnerová 2008, s. 20)

2.4.1 Delikventní party

V partě vzniká vysoké riziko, hovoříme-li o tzv. závadových partách, že se jedinec identifikuje s delikventním vzorcem chování dané skupiny. Nejvíce jsou ohroženi jedinci ve školním věku, kde poprvé může docházet k začleňování do party. Jak může k takovému začleňování docházet, jsem popsal již výše. Důležitým faktorem při začleňování do party je i pozornost a podpora rodičů. Pokud tedy dítě z jakéhokoliv důvodu trpí nedostatkem pozornosti rodiny je vysoce pravděpodobné, že bude vyhledávat právě přízeň některé z part. Takové děti jsou pak vůdcem party velmi snadno zneužitelné a tento má na ně velký vliv.

Delikventní party většinou vznikají sloučením nějaké skupiny jedinců, které spojuje stejný zájem. Zřídka kdy dochází k vytvoření party z jedinců, kteří třeba bydlí na stejném panelovém sídlišti. Parta pak tráví většinu času společně a vždy má ustanoveného nějakého vůdce. Ne zřídka, bývá přijímacím rituálem do již ustanovené delikventní party i spáchání nějakého protiprávního jednání, kdy většinou jde o krádež. Jednou z nejčastějších příčin delikventního chování party, pak bývá společný zájem. Jako příklad si můžeme uvést partu mladistvých, která tráví hodně času v počítačových či jiných hernách, různých barech či tanečních

podnicích. Jedná se o finančně náročný způsob života, přičemž velmi brzy dojde k tomu, že členové party nemají na takový životní styl peníze. Začnou si je tedy opatřovat krádežemi. Zpočátku jde o drobné krádeže, které pokryjí „náklady“ na jeden večer. Postupem času se však tato činnost stává stále více organizovanou a přerůstá již v organizovaný podnik. Takové delikventní skupiny jsou nejčastější a to hned s další delikventní skupinou, která páchá trestnou činnost z pouhé nudy. V takové partě je motorem delikventního chování právě prostředí party, kde se chtějí jednotliví členové vytáhnout. Party v tomto druhém případě jsou pak spíše tvořeny mladšími jedinci, tedy dětmi. Jednou z takových skupin se budu zabývat v praktické části bakalářské práce.

2.4.2 Rozdělení delikventních skupin

Matoušek, Matoušková (2011), popisují rozdělení kriminálních skupin na *stabilní a integrované*, přičemž tyto vznikají v prostředí, kde jsou delikventní normy akceptovány dospělými. Zde pak dospělý slouží i jako jacísi učitelé, kteří učí děti jak krást. Jedná se například o skupiny romských kapsářů. Zde dospělý neváhá dítě poslat na lup, přičemž se posléze tímto zaštiťují. Působnost takových part je široká a soustředí se jak na prostředky hromadné dopravy, tak i na velká nákupní centra.

Další skupina je *neintegrovaná a nestabilní*. Tato skupina se vyznačuje především vysoce násilnou povahou, přičemž násilně se řeší i spory uvnitř takové party. Pro veřejnost představuje větší míru rizika. Vyskytuje se především na okrajích velkých městských, průmyslových aglomerací.

Poslední jsou *skupiny pokoutní*. Tyto se vyznačují tím, že jejich členové se nezačlenili ani do řádné společnosti ani do žádné delikventní skupiny. Jedná se o velmi frustrované osoby, které v převážné většině užívají drogy či ve velké míře pijí alkohol. Problémem je však ten, že ani na jedno z uvedeného nemají peníze, které si tak opatřují většinou krádežemi.

2.4.3 Party spojené s násilím na sportovních akcích

Samostatnou kapitolou jsou party, které se vyznačují především násilím na různých sportovních akcích. Jedná se hlavně o různá fotbalová či hokejová utkání. Tyto party zcela zapadají do výše popsaného vzorce. Nejedná se tedy o jedince, kteří by bydleli ve společném domě či stejné čtvrti, ale pojí je k sobě stejný zájem a to přízeň ke konkrétnímu klubu. Tyto

party se ve valné většině případů nedopouští krádeží, přičemž jejich delikventní chování spočívá v páchání výtržností a ničení majetku. K tomuto dochází až již před utkáním, při něm, nebo po něm. Výjimkou nebývá ani výtržnost páchaná mimo den, kdy sportovní či jiná akce probíhá. Jde o různé rvačky, které si předem domluví „fanoušci“ znepřátelených klubů. Ke znepokojivému jevu v této oblasti, patří především věk členů těchto skupin. Jedná se hlavně o vrstevníky, přičemž v poslední době je možné pozorovat snížení věkové hranice. Zatím co dříve byl průměrný věk těchto jedinců kolem dvaceti roků, tak v současné době se přibližuje k hranici patnáct let.

2.5 Média jako další faktor

Média, jsou jako faktor, který ovlivňuje delikventní chování mládeže, dle mého názoru, výsadou několika posledních let. Hlavní podíl má zavedení a masové rozšíření sítě internet. Zde je obsah v podstatě volně šířitelný a komukoliv dostupný, tedy i dětem. Ty nejsou v jeho konzumaci nijak omezovány. Rodiče těchto dětí v mnoha případech nemají kontrolu nad tím, co jejich dítě na internetu vyhledává a prohlíží. V domácích podmínkách je ještě možné, zabránit v určitých mezích dítěti, aby prohlíželo „závadové“ stránky, avšak mimo domov není problém navštívit některou z rozšířených internetových kaváren či heren a zde bez jakéhokoli omezení navštívit cokoli na síti. „*Internet je charakteristický tím, že je prostředím bez zábran.*“ (Šmahel 2003, s. 13) S tímto jsou však spojené následné problémy, kdy především dítě, zde může získat, z psychologického hlediska, špatné návyky, které později mohou přispět k jeho delikventnímu chování.

Dalším médiem, které značnou měrou ovlivňuje děti a mládež, je bezesporu televize. Je s podivem, kolik různých filmů a seriálů, v nichž je obsažena brutalita, se vysílá. Přitom tyto pořady se vysílají v takovém čase, kdy je mohou běžně děti zhlédnout. Nebezpečí je hlavně v tom, že když dítě či mladiství v televizi téměř denně vidí brutalitu a násilí, může tyto vzorce chování postupně přebírat. Následně si pak začne myslet, že takové chování je normální a začne jej přenášet do reality. Ostatně i statistiky vypovídají o tom, že sice trestná činnost dětí a mládeže klesá (viz grafy v příloze), nicméně její brutalita se stále stupňuje. Otázkou zůstává do jaké míry je toto ovlivněno médii, konkrétně televizí. Myslím si, že tento problém by mohl být tématem samostatné práce, nicméně dle mého názoru, televize jistou měrou k tomuto přispívá.

Samostatnou kapitolou jsou počítačové hry. Brutalita, která se objevuje v některých hrách je již za hranicí únosnosti. Taktéž stále dokonalejší grafika a stoupající výkon počítačových sestav, přináší do těchto brutálních her doposud nevídané detaily, jako například různé deformace lidského těla. Dítě či mladiství, který tráví u takových her většinu svého času, může postupně ztrácet pojem o tom, co je počítačová hra, tedy virtuální prostředí a co je již skutečnost a následně začne brutální prvky přenášet do normálního života. Taktéž může nastat situace, že si takový jedinec bude chtít na vlastní kůži vyzkoušet jaké to je v reálu a začne se tak dopouštět různých druhů kriminality, zejména pak kriminality násilné. Dle mého názoru, by měl být prodej takových herních titulů a přístup k nim, předmětem nějaké redukce s ohledem na věk, stejně jako alkohol nebo cigarety.

Na závěr této podkapitoly, bych se ještě zmínil o dalším médiu, kterým jsou noviny a časopisy. Co se tedy týče tiskovin, tak si myslím, že tyto mají na eventuální, negativní vývoj dítěte asi ten nejmenší vliv. To může být dáno především i rozvojem elektronických médií, které jsem výše popsal. Dále je to také stále větší nechuť ke čtení ze strany dětí a především mládeže a v neposlední řadě i malá atraktivnost tištěných médií. V souvislosti s tímto mne napadá zamyšlení, že řekněme například erotická tiskovina je v místech prodeje většinou chráněna tak, aby děti její obsah neviděli a její prodej není možný dětem. Přitom co se týče následného vlivu na dítě ve vztahu ke kriminálním činům, tak tento je mizivý. Nebavím se nyní o morálních hodnotách či sexuální výchově. Nicméně taková počítačová hra se všemi svým brutálními efekty a detaily, je přístupná a prodejná každému bez rozdílu věku, přičemž tato má daleko větší vliv na chování dítěte či mladistvého, než zmíněná tiskovina.

3 Prevence

3.1 Struktura prevence

Prevence kriminality je nejčastěji označována jako soubor nerepresivních opatření, kdy se jedná o aktivity, které jsou vyvíjeny státními subjekty, veřejnoprávními subjekty i soukromoprávními subjekty. Tyto aktivity mají za úkol předcházet páchání kriminality jako i snižovat obavu z ní. Patří sem opatření, která mají za cíl snižování závažnosti kriminality stejně jako její následky. Prevence kriminality je taktéž součástí trestní politiky.

Sociální prevencí jsou chápány aktivity, které ovlivňují proces socializace. Důležitý je jedinec se svými sklony k páchání trestné činnosti. Dále je sem zahrnuto prostředí, kde se jedinec pohybuje. Jedná se především o rodinu, školu či o místo, kde tráví volný čas.

V situační prevenci jsou využívány zkušenosti, které vychází z toho, že určité druhy kriminality jsou páchány na určitých místech a v určitém čase. Jde o zvýšení technického zabezpečení či zviditelnění vytypovaného místa. Do této prevence se dá zahrnout i činnost policie, která může s ohledem na bezpečnostní situaci, lépe organizovat své hlídky. Jedná se o nejefektivnější druh prevence, která je však podmíněna nejčastěji finančními a personálními prostředky.

Prevence viktimitnosti má za cíl především připravenost ohrožených osob. Jedná se o různé poradenství ve smyslu chování v různých krizových situacích. Taktéž jde o propagaci různých technických možností, které umožňují obranu před trestnou činností. Jinými slovy jde o to, jak se chovat, aby se jedinec nestal obětí trestného činu.

V souvislosti se sociální a situační prevencí, jsou dále zmiňovány prevence primární, sekundární a terciární. „*Primární prevence je u nás pojímána jako strategie nepřímá, která je necíleně orientována na celou společnost, její instituce a občany; spočívá převážně v optimalizaci životních podmínek, zvláště sociálních, ale i materiálních, v péči o náležité fungování všech prosociálních aktivit, které vedou k vhodné socializaci jedinců a pozitivnímu rozvoji společnosti jako mnohvrstevnatého celku.*“ (Štěchová, Večerka, Holas, Neumann 1996, s.7) Primární prevence zahrnuje tedy takové aktivity, které jsou zaměřeny na nejširší veřejnost, ať už se jedná o výchovu, vzdělání, volnočasovou aktivitu či poradenskou činnost. Obzvláště pak je pozornost zaměřena především na děti a mládež, tedy na jejich pozitivní ovlivňování z čehož vyplývá, že těžištěm bude především rodina a škola.

Sekundární prevence je přímo zaměřena a zacílena na konkrétní rizikové jedince či skupiny, kde je předpoklad, že se mohou stát pachateli trestných činů, nebo jejich oběťmi. V této souvislosti jsou zmiňovány také různé sociálně patologické jevy, přičemž k dětem a mládeži se váže především záškoláctví, vandalismus a drogová či alkoholová závislost.

Terciární prevence je zaměřena na recidivu. Pracuje s osobami, které již trestný čin spáchaly. „*Terciární prevence je koncipována jako přímá preventivní strategie zacílená na předcházení kriminální recidivě.*“ (Štěchová, Večerka, Holas, Neumann 1996, s.7) Cílem terciární prevence je tedy především udržení již dosažených výsledků při práci na rekonstrukci nefunkčního sociálního prostředí.

3.2 Prevence a mládež

Při práci s dětmi a mládeží je třeba vycházet z toho, že důležitá je především včasnost a dlouhodobost působení a to již od nejútlejšího věku. S prevencí je tedy třeba u dítěte začít již od jeho narození. Už jen láskyplný a vřelý vztah u dítěte vyvolává pocit jistoty a bezpečí, což je základ k tomu, aby z něj vyrostl zdravě sebevědomí a odolný jedinec. Jedním z nejdůležitějších období vývoje dítěte je předškolní věk. „*V předškolním věku se dále rozvíjejí sociálně žádoucí vlastnosti i vzorce chování, které mají obecnou platnost, tzn. že nejsou pouze součástí některých rolí.*“ (Vágnerová 2005, s.216) Zde tedy nejvíce záleží na pozitivním vzoru, které dítě může najít právě u svých rodičů a nejbližších.

Jak jsem tedy výše popsal, záleží především na rodině, jak od počátku začne působit na své dítě. Může však nastat situace, že rodina svou úlohu ve výchově dítěte a tedy i prevenci nezvládne. V takovém případě musí nastoupit pomoc odborníků, kteří při výchově mohou pomoci.

Mezi taková pracoviště se například řadí:

- (1) Fond ohrožených dětí
- (2) Rodinné poradenství
- (3) Pedagogicko-psychologické poradny
- (4) Diagnostické ústavy
- (5) Linky důvěry
- (6) DCI – Mezinárodní ochrana dětí
- (7) Rodinné centrum DPK

- (8) Střediska výchovné péče pro děti a mládež
- (9) Sociálně-právní ochrana dětí

V neposlední řadě je třeba se zmínit také o široké škále programů, které jsou v rámci prevence kriminality, pro děti a mládež připravovány a jsou orientována jak na rodinu, tak i na školu. Jedná se o různé aktivity a soutěže, přednášky nebo besedy, které jsou prováděny na několika úrovních. Jako neúčinnější bych vyzdvihl úroveň komunální a to vzhledem k tomu, že na této úrovni má organizátor největší přehled o tom, kde je potřeba zapůsobit, což není dost dobře možné na úrovni státu či kraje.

3.3 Účinnost prevence - rovina trestně právní

O účinnosti prevence jsou vedeny veřejností rozsáhlé diskuse, jedna skupina tvrdí, že prevence je účinná a pomáhá snížit kriminalitu a také odrazuje od recidivy, přičemž druhá skupina zastává názor opačný. Osobně se stavím někam ke středu obou táborů. Ze své vlastní zkušenosti mohu říci, že skutečně absolutně nejdůležitějším faktorem prevence je rodina. Zejména postoj rodičů k problémům dítěte a jejich přizpůsobení výchovy. Co se týče různých preventivních programů, je třeba tyto hodnotit podle očekávání jejich dopadu. „*Vždy je třeba uvažovat o reálnosti stanoveného cíle jednotlivého zásahu a možnostech měření jeho účinnosti, která je odlišná u různých druhů preventivních aktivit.*“ (Štěchová, Večerka, Holas, Neumann 1996, s.37)

Závěrem bych ještě zmínil rovinu trestně právní. Jde o to, zda má výše trestu vliv na to, zda se potencionální pachatel skutku dopustí či nikoliv. Má osobní zkušenost, čerpaná z praxe, je taková, že pachatel, který se skutku dopustí poprvé, mnohdy ani neví, čeho se dopustil. Nezná skutkovou podstatu daného trestného činu, přičemž už vůbec netuší, jaká sankce mu za něj hrozí. V tomto případě je tedy výše trestu méně účinná. U dětí je situace paradoxně lepší, neboť hrozba domácího vězení či zákaz počítače je pro ně dostatečným varováním. V neposlední řadě je třeba také uvést tu skutečnost, že jedním z faktorů, nikoliv však jediným, je i to, že pachatel ať už dítě či mladiství, se daného skutku dopustí, jelikož nedokáže posoudit následky svého jednání, které si mnohdy ani neuvědomuje. Je tedy otázkou, zda by byl takový jedinec, při svém jednání, ovlivněn strachem z výše možného trestu.

B PRAKTICKÁ ČÁST

4 Metodologie

4.1 Výzkumná metoda

Pro praktickou část bakalářské práce, jsem se rozhodl zvolit výzkumnou metodu v podobě případové studie – kazuistiky. Chtěl bych zde využít vlastních poznatků a zkušeností s kriminalitou mládeže. Při zpracování jsem využil i některé další výzkumné metody, jako pozorování, rozhovor a studium příčinné dokumentace.

O kazuistice hovoří *Musilová* (2003), která ji pak definuje následovně: „*Kazuistika je systematické zkoumání jednotlivce prostřednictvím pozorování a rozhovoru umožňující detailní poznávání chování, vývoje a rozvoje jeho osobnosti.*“ (Musilová, 2003, s. 10)

V bakalářské práci jsem tedy zpracoval kazuistiku, která se věnuje kriminalitě mládeže. S ohledem na ochranu soukromí dle zákona č. 218/2003 Sb., *o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů*, dále zákona č. 141/1961 Sb., *o trestním řízení soudním (trestní řád)* a zákona č. 101/2000 Sb., *o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů* v této kazuistice tedy nebudu uvádět skutečná jména či jiné informace, které by mohly přispět k identifikaci mladistvých pachatelů.

4.2 Výzkumný vzorek

V kazuistice je výzkumný vzorek tvořen pěti dětmi ve věku od jedenácti do třinácti roků. Jedná se o Petra, Pavla, Kamila, Zdenka a Tomáše.

Petr

Pocházel z úplné rodiny, která nebyla dosud v evidenci úřadů. Petr neměl sourozence a spolu s rodiči bydlel v bytě panelového domu jednoho většího města. Petr navštěvoval pátý ročník základní školy. Ve škole byl mezi spolužáky oblíben, měl mnoho kamarádů mezi vrstevníky a neměl žádné výchovné problémy. Ve vyučování byl aktivní a pozorný, uznával autority a uměl přiznat svou chybu. Prospěch měl výborný. Matka svého syna hodnotila jako hodného

chlapce, se kterým neměla vážnější problémy. Větší autoritou byl pro Petra otec, přičemž matka byla ve výchově mírnější. Oba rodiče věnovali výchově Petra dostatek času a žádným způsobem ji nezanedbávali.

Pavel

Pocházel z rozvedené rodiny, která nebyla v evidenci úřadů. Pavel měl jednoho sourozence a společně s ním bydlel u matky a jejího nového přítele v pronajatém patře rodinného domu. Otce navštěvoval jednou za čtrnáct dnů. S novým přítelem matky měl dobré vztahy. Navštěvoval šestý ročník základní školy. Ve škole měl problémy se zařazením do kolektivu a to pro svoji impulsivní povahu. Díky této povaze se občas dostával do konfliktu s vrstevníky. Jeho chování k autoritě bylo v normě. Jeho příprava na vyučování byla nedůsledná. Dosahoval pouze průměrného prospěchu. Matka hodnotila svého syna jako hodného, avšak místy impulsivního a lehce ovlivnitelného kamarády. Vzhledem k tomu, že matka pracovala na směny, nemohla výchově syna věnovat dostatek času. Otce Pavla viděl jednou za čtrnáct dnů, přičemž tento se jej snažil spíše rozmazlovat, kvůli svému pocitu viny z rozvráceného manželství, které mělo na Pavla negativní vliv. Nový přítel matky byl sice u Pavla oblíben, nicméně toto pramenilo z velké benevolence, kterou mu poskytoval ve chvílích, kdy matka nebyla doma. Pavel si tak spíše hledal takovou partu spoluvrstevníků, kde by se mohl realizovat.

Kamil

Pocházel z úplné rodiny, která nebyla v evidenci úřadů. Kamil neměl žádného sourozence a společně s rodiči bydlel v bytě panelového domu. Navštěvoval pátý ročník základní školy. V kolektivu neměl žádné problémy a dokázal se prosadit. O přestávkách se zapojoval do různých šarvátek a honiček s kluky, které občas sám vyvolával. Ve vyučování býval méně pozorný, avšak do školy chodil připraven a jeho prospěch byl výborný. Rodiče svého syna hodnotili jako hodného chlapce, který však potřebuje neustále zaměstnávat. V této souvislosti matka sdělila, že s nástupem do třetí třídy, byl Kamil vyšetřen v poradně, kde mu byla diagnostikována hyperaktivita, kdy tato se však společnou prací s psychologem podařila dostat pod kontrolu. Větší autoritou byl pro Kamila otec, který měl však časově náročnější povolání, doma býval méně a tak na výchovu Kamila dohlížela především matka. Tato však byla ve výchově mírnější a nebyla pro Kamila příliš velkou autoritou.

Tomáš

Pocházel z rozvedené rodiny, která byla v souvislosti s rozvodem vedena v evidenci úřadů. Tomáš bydlel společně s matkou a jejím novým přítelem na vesnici v rodinném domku. Do města pak dojížděl za otcem, se kterým měl dobrý vztah. Dobrý vztah měl také s novým přítelem matky. Tomáš navštěvoval pátý ročník základní školy. Zde byl v kolektivu oblíben, jeho chování se nevymykalo školnímu řádu. Prospěchově patřil k nejlepším ve třídě. Matka svého syna hodnotila jako hodného avšak s občasnými, drobnými, výchovnými problémy, které pramenily z prožitého rozvodu. Výchovu se snažila nezanedbávat avšak vlivem rozvodu se snažila být na Tomáše mírnější a nepříliš důrazná. Stejným způsobem se chval i otec, za kterým Tomáš dojížděl. Nový přítel matky byl pro Tomáše spíše kamarád a do jeho výchovy se nikterak nezapojoval, tuto nechával plně na Tomášově matce.

Zdenek

Pocházel z úplné rodiny, která dosud nebyla v evidenci úřadů. Zdenek měl jednoho sourozence, se kterým spolu s rodiči, bydlel v bytě panelového domu. Navštěvoval pátý ročník základní školy. Mezi spolužáky nebyl příliš oblíben a měl mírné potíže s navazováním vztahů s vrstevníky. Ve vyučování byl však aktivní, jeho prospěch byl hodnocen jako výborný. Měl však tendenci za spolužáky odpovídat na otázky, které kladl učitel. S uznáváním autorit neměl problém. Matka Zdenka byla s jeho sourozencem na rodičovské dovolené a tak se Zdeňkovi příliš nevěnovala. Tento se tak cítil být odstrkovaný a žárlil na svého mladšího sourozence. Otec býval přes týden na montážích a tak se věnoval Zdeňkovi jen o víkendech. Jeho výchova byla však velmi přísná a tak Zdenek o pozornost otce ani příliš nestál.

4.3 Kazuistika

Všichni shora uvedení nenavštěvovali stejnou základní školu a nebydleli ani v jednom domě. Trávili však společné chvíle na hřišti jednoho sídliště, kde se také seznámili. Vytvořili si svoji partu. Svě partě nedali žádný název. Měli však zvoleného svého vůdce party, kterým byl Tomáš. Členové party měli svůj pozdrav a nosili stejně barevné tkaničky na botách. Aby se ještě více spojili, dohodli se, že každý člen party musí rozbít kamenem nějaké okno.

Většinou šlo o okna starých budov. Tuto podmínky všichni splnili a cítili se tak být více spojeni a něčím výjimeční. Taktéž je překvapilo, že toto jim snadno prošlo, což bylo dáno také tím, že je nikdo neviděl. Vzhledem k věku si však zatím netroufli na nějaký větší čin.

Toto se změnilo jednoho dne, kdy se opět všichni sešli na hřišti. Zde se po nějaké době začali nudit a tak vymýšleli nějaká dobrodružství. Tomáše napadlo, že na periferii jejich města se nachází areál starých budov, který by měl být opuštěný. Toto se doslechl od jednoho kamaráda. Rozhodli se tedy, že se do areálu půjdou podívat. Když k areálu došli, tak zjistili, že tento je oplocen. Tomáš, jako vůdce party řekl, že to není žádný problém a přešel plot. Ostatní to udělali po něm. V samotném areálu pak bylo několik budov, avšak všechny byly uzamčené. Rozhodli se, že jedno okno rozbijí, tak jak to udělali již před tím a půjdou se podívat dovnitř budovy. Okno rozbil opět Tomáš a všichni vlezli do budovy. Zde našli skladovací haly, které byly prázdné. Nacházeli se zde však také kanceláře, které byly od hal odděleny okny se skleněnou výplní. Zde Tomáš řekl Pavlovi, aby jedno okno u kanceláře rozbil aby tak dokázal svou příslušnost k partě. Pavel neváhal a okno rozbil nalezenou tyčí. Když toto viděli ostatní členové party, tak nechtěli zůstat pozadu a začali okna rozbíjet taky. Nejvíce se začal projevovat Kamil, který se začal cítit svobodně, bez dozoru matky a vlivu školy. Postupně všichni rozbili několik desítek oken a zdemolovali vybavení několika kanceláří. Všichni cítili uspokojení. Poté co zdemolovali část vnitřního vybavení haly a kanceláří, tak se vrátili zpět před budovu, kde byla zaparkována nákladní vozidla. Zdenek, který nebyl v třídním kolektivu nikterak oblíben, najednou pocítil, že jej vrstevníci v partě berou a dokonce se cítil být mezi nimi oblíben, protože přece také rozbil mnoho oken spolu s ostatními. Z tohoto důvodu vybral první zaparkovaný nákladní vůz a začal házet kameny do čelního skla tohoto vozu. Když to ostatní viděli, tak nechtěli zůstat stranou a také začali házet kameny. Po chvíli je napadlo, že na vozidle prozkoumají kabinu, čehož se ujal Kamil. Tento rozbil boční okno kabiny, do této následně vlezl a začal demolovat její vybavení. Ostatní se přesunuli do nákladního prostoru kamionu, který byl prázdný. Tady se ujal vedení Pavel, který vytáhl kapesní nož. Tento podal Petrovi, kterému řekl, že musí dokázat příslušnost k partě tím, že rozřeže boční stranu plachty. Petr nechtěl vybočovat z party a tak nožem rozřízl plachtu po celém obvodu vozidla. V této chvíli někdo zavolal, že jede policie a všichni se začali rozbíhat do různých směrů. Nejpomalejší při úniku byl Tomáš a tento byl na místě i dopaden. Ostatním se podařilo utéct.

Bilance dobrodružné výpravy, která pramenila z nudy, byla velmi vážná. Celá parta způsobila škodu na zničeném vozidle a zdemolované části budovy, ve výši bezmála půl

milionu korun. Brutalita s jakou vše demolovali se ani nedala spojovat s pachateli ve věku od jedenácti do třinácti roků.

Po právní stránce tato parta naplnila skutkovou podstatu hned několika trestných činů, přičemž k jejich věku se jedná o čin jinak trestné poškození cizí věci spáchaný formou spolupachatelství a čin jinak trestný krádež spáchaný formou spolupachatelství. Jak jsem již uvedl, členové party byly děti ve věku jedenáct až třináct roků, kdy v tomto případě nebyly za své jednání trestně odpovědny.

Při projednávání věci, které bylo činěno zvláště s každým dítětem za přítomnosti rodičů a pracovníků příslušného úřadu, bylo zjištěno, že k činu děti vedla nuda, kterou chtěly zahnat dobrodružstvím. Zpětně si všichni uvědomovaly, přiměřeně věku, že udělaly špatnou věc. K důvodům, proč majetek ničily, uvedly, že nechtěly být pozadu, když se ve věci angažovali ostatní členové party. Taktéž si chtěly vyzkoušet, jak vypadá v reálu ničení předmětů, které před tím tolikrát zažily při hraní počítačových her. Nedomýšlely důsledky svého jednání a zaparkované vozidlo považovaly za opuštěné s tím, že nikomu nebude vadit, když se zničí. Taktéž přítomní rodiče si uvědomovali závažnost jednání svých dětí a tyto se nesnažili nijak omlouvat. Brali to za své výchovné selhání a z celého případu si chtěli vzít ponaučení. Taktéž se všichni rodiče dohodli s pracovníkem příslušného úřadu, který byl přítomen, na další spolupráci při řešení této situace. Věc měli taktéž řešit ve škole s výchovným poradcem a třídním učitelem.

4.3.1 Shrnutí

V současné době se členové party již nestýkají. Po projednávání shora popsané věci přijali rodiče opatření. Uznali, že výchovu svých dětí zřejmě nezvládli a rozhodli se vyhledat pomoc odborníků. Začali spolupracovat s výchovným poradcem ve škole, jak slíbili.

U Petra byla shoda na tom, že se jednalo o jednorázový zkrat, ze kterého si vzal ponaučení. Oba rodiče se dohodli ve spolupráci s výchovným poradcem, že budou k jeho výchově přistupovat stejně, tak aby Petr nebyl ze strany jednoho z nich žádným způsobem výchovně zvýhodňován. Udělili mu trest v podobě zákazu hraní počítačových her a „domácí vězení“. Do současné doby, Petr nespáchal žádné další provinění a jeho chování je nadále bezproblémové. Byl přijat na střední školu.

Matka Pavla kontaktovala výchovného poradce ve škole. S tímto si dohodla schůzku, avšak na tuto nedorazila a nadále přestala s výchovným poradcem komunikovat. Pavel si

našel druhou partu, se kterou trávil veškerý volný čas. Tato parta prováděla především různé drobné krádeže v obchodních centrech. Základní školu dokončil s problémy a k dalšímu vzdělání nenastoupil. Dopustil se také několika krádeží finanční hotovosti doma. Matka nadále o jeho výchovu nejeví zájem.

Rodiče Kamila navštívili výchovného poradce ve škole, jak slíbili a s tímto řádně spolupracovali. Otec Kamila se rozhodl změnit zaměstnání tak, aby měl na syna více času, což se projevilo velmi pozitivně. Kamil se postupem času zklidnil. Žádného dalšího protiprávního jednání se již nedopustil.

Matka Tomáše spolupracovala s výchovným poradcem. Rozhodla se také pro Tomáše vyhledat odbornou, psychologickou pomoc, aby se lépe vyrovnal s rozvodem rodičů, což se nakonec ukázalo být hlavním problémem. Chování Tomáše bylo nadále bezproblémové.

Rodiče Zdenka výchovného poradce nenavštívili a ani jej nekontaktovali, jelikož toto považovali za zbytečné. Zdeňkův otec na něj byl ještě přísnější, protože se domníval, že problém byl v jeho nepřilíš přísné výchově. Velmi často začal sahat i k nepřiměřeným fyzickým trestům. Zdenek následně začal přebírat vzor násilnického chování svého otce, což vedlo k mnoha problémům ve škole, kde téměř bezdůvodně, fyzicky napadal své spolužáky. Taktéž se stal členem nové party, která měla v oblibě fyzicky napadat druhé. Zdeněk byl následně několikrát vyšetřován pro násilnou kriminalitu a posléze byl umístěn do diagnostického ústavu, odkud však stále utíkal.

ZÁVĚR

Kriminalita mládeže je velmi závažným, celospolečenským problémem, kterému by měla být věnována patřičná pozornost. Je třeba si uvědomit, že mládež je svým způsobem odrazem stavu společnosti, neboť právě společnost je také určitým vzorem pro jejich chování.

Nejdůležitějším předpokladem pro rozvoj společnosti a tudíž i jakousi zárukou, že dítě či mladiství vyroste ve zdravého a sebevědomého jedince, je rodina. Proto zejména v rodinné výchově musí být položeny základy pro bezproblémový vývoj jedince ať už v jakémkoliv smyslu, neboť právě zde dochází k osvojování prvních návyků a vzorců chování, přičemž tyto dítě přejímá právě od rodičů.

Svou nezastupitelnou úlohu ve výchově dítěte má také škola. Zde je třeba zlepšit především spolupráci školy s rodinou tak, aby se rychle a účinně daly řešit eventuální zárodky delikventního chování.

Problémem je také volný čas dítěte, neboť spouštěčem delikventního či kriminálního chování je mimo jiné nuda. Zde je třeba, aby rodiče měli jednak přehled o tom, jak jejich dítě volný čas tráví a také, aby se sami, podle možností, do aktivit dítěte ve volném čase zapojovali. Takovou možností by mohlo být zprostředkovávání vhodných, volnočasových aktivit v podobě různé zájmové, kulturní či sportovní činnosti.

Co se týče prevence, tak tato by měla být, dle mého názoru, organizována především na komunální úrovni s podporou kraje nebo státu, neboť právě zacílení prevence na konkrétní oblasti či místa, se jeví jako neúčinnější v boji s kriminalitou. Ze své vlastní zkušenosti policisty mohu také říci, že daleko snáze se pracuje s mládeží, která se zatím žádného delikventního chování nedopustila, než s recidivisty. Na tomto místě bych chtěl také zmínit, že pokud se již dítě nějakého delikventního chování dopustí, je velice důležité, jak toto „poprvé“ bude ze strany rodičů řešeno. Domnívám se, že právě zvolení vhodného postupu v řešení takové situace, má největší vliv na další chování dítěte či mladistvého.

Cílem bakalářské práce bylo nabídnout ucelený přehled z oblasti kriminality a delikventního chování mládeže. Rozebrat její formy, příčiny a způsoby prevence tak, aby pokud možno, došlo ke zvýšení informovanosti o tomto závažném, celospolečenském problému.

POUŽITÁ LITERATURA

1. SAK, P. *Proměny české mládeže*. 1. vydání. Praha: Petrklíč, 2000. 96 s. ISBN 80-7229-042-8
2. FISCHER, S., ŠKODA, J. *Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3.
3. MATOUŠEK, O., MATULOVÁ, A., KOPOLDOVÁ, B., CHALUPOVÁ, J., HALÍK, T. *Práce s rizikovou mládeží*. 1. vydání. Praha : Portál, 1996. 88 s. ISBN 80-7178-089-8.
4. ŠTĚCHOVÁ, M., VEČERKA, K., HOLAS, J., NEUMANN, J. *Prevence kriminality v teorii a praxi*. 1. vydání. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. 202 s. ISBN 80-86008-24-X.
5. MUSILOVÁ, M. *Případová studie jako součást pedagogické praxe*. 2. vydání. Olomouc : Univerzita Palackého, 2003. 42 s. ISBN 80-244-0749-3.
6. MATOUŠEK, O., MATOUŠKOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha : Portál, 2011. 344 s. ISBN 978-80-7367-825-8.
7. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. Praha : Karolinum, 2005. 463 s. ISBN 978-80-246-0956-0.
8. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád*. 1. vydání. Praha : Leges, 2009. 1216 s. ISBN 978-80-87212-22-6.
9. KOLEKTIV AUTORŮ, *Zákon o rodině, zákon o sociálně-právní ochraně dětí, zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o registrovaném partnerství*. Praha : C.H.Beck, 2009. ISBN 978-80-74001-60-2.
10. ŠMAHEL, D. *Psychologie a internet*. Praha : Triton, 2003. 155 s. ISBN 80-7254-360-1.

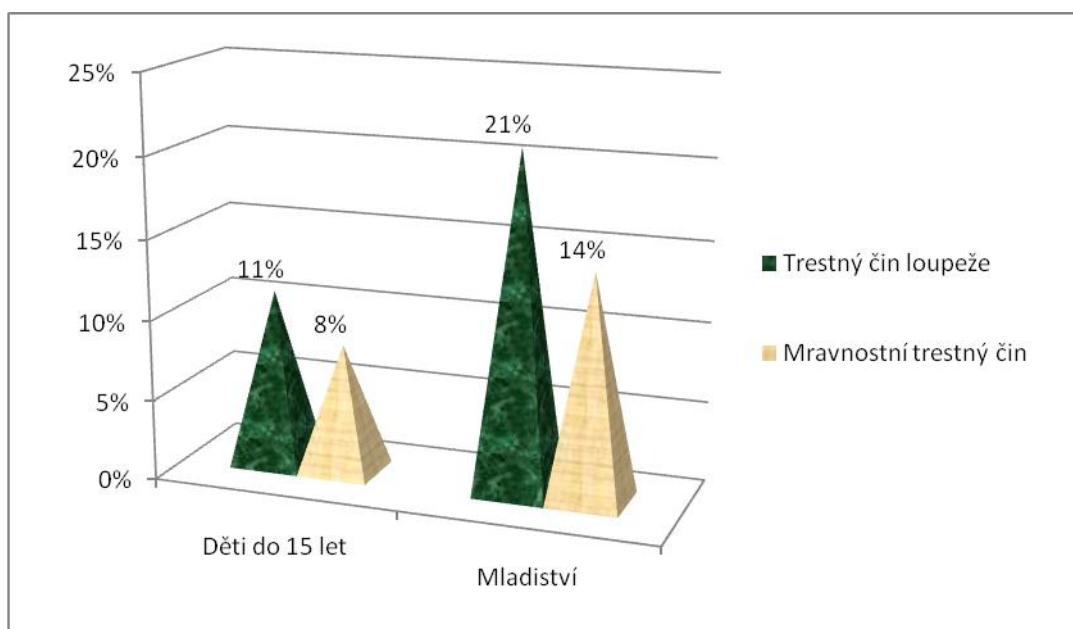
ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Ministerstvo Vnitra České republiky. *Statistiky kriminality* [cit. 01.03.2012]. Dostupné na <http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>

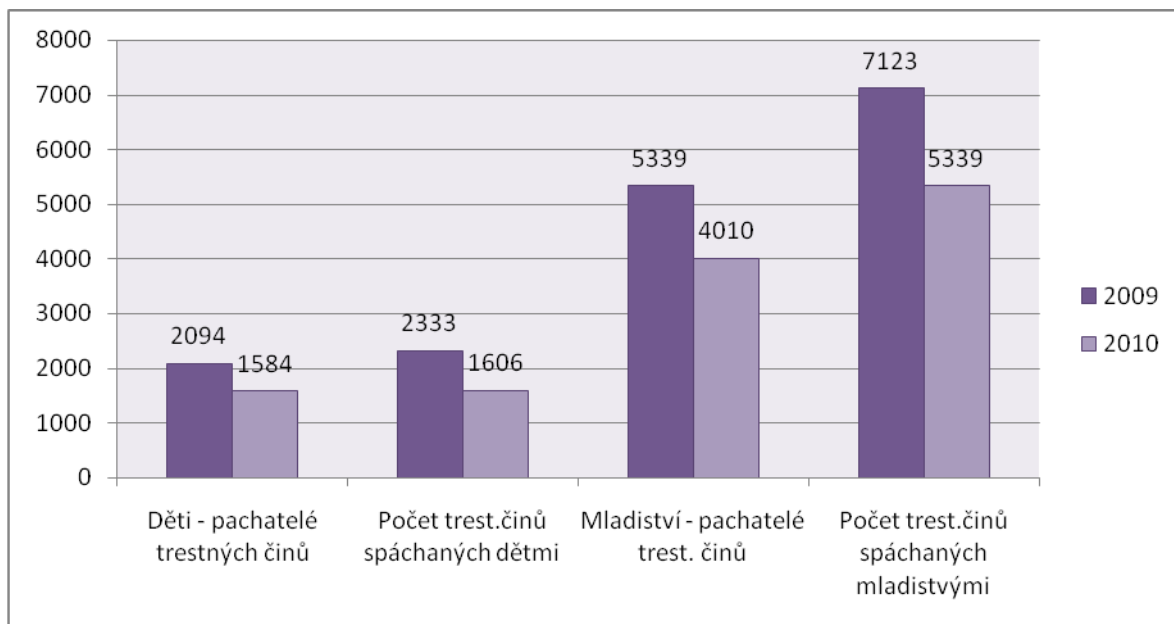
PŘÍLOHY

- Příloha č. 1: Podíl trestné činnosti dětí a mladistvých v roce 2009
- Příloha č. 2: Porovnání kriminality mládeže v roce 2009 a 2010
- Příloha č. 3: Poučení mladistvého podezřelého ze spáchání provinění
- Příloha č. 4: Poučení zákonného zástupce mladistvého podezřelého
- Příloha č. 5: Poučení o ochraně soukromí mladistvých a nezletilých

Podíl trestné činnosti dětí a mladistvých v roce 2009

Porovnání kriminality mládeže v roce 2009 a 2010

Poučení mladistvého podezřelého ze spáchání provinění

pro provinění trestního zákoníku

Podle § 42 odst. 2 zák.č. 218/2003Sb., musíte mít obhájce od okamžiku, kdy jsou proti Vám použita opatření podle tohoto zákona nebo provedeny úkony podle trestní řádu, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyzumění obhájce o něm zajistit. Podle § 44 zák.č. 218/2003Sb., neuzijete-li svého práva zvolit si obhájce a nebude-li Vám zvolen zákonným zástupcem, může Vám jej zvolit Váš příbuzný v pokolení přímém, Váš sourozenec, osvojitel, manžel, druh, jakož i zúčastněná osoba a tyto osoby tak mohou učinit i proti Vaší vůli. V případě, že nedojde ke zvolení obhájce, bude Vám obhájce ve smyslu ustanovení § 39 tr. řádu ustanoven. V průběhu trestního řízení si můžete kdykoliv místo obhájce, který Vám byl ustanoven či zvolen oprávněnou osobou, zvolit obhájce jiného.

Podle § 7 zák.č. 218/2003Sb., trestnost činu, na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož hranice nepřevyšuje pět let zaniká, jestliže po spáchání činu dobrovolně odstraní nebo napravíte způsobený následek, anebo se o to pokusíte, zejména nahrazením způsobené škody, učiníte opatření potřebná k její náhradě nebo se jinak pokusíte odčinit způsobené následky, svým chováním projevíte účinnou snahu po nápravě a čin neměl trvale nepříznivých následků pro poškozeného nebo pro společnost.

Podle § 15 odst. 3 zák.č. 218/2003Sb., může na základě Vašeho souhlasu soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce uložit výchovná opatření již v přípravném řízení, a to nejdéle do jeho pravomocného skončení. Máte právo kdykoliv v průběhu řízení až do jeho pravomocného skončení svůj souhlas odvolat prohlášením adresovaným soudu pro mládež a v přípravném řízení státnímu zástupci, který vede řízení. Výkon výchovného opatření tím končí.

Jestliže si obhájce do hod., dnenezvolíte sám nebo nebude-li Vám v této době zvolen zákonným zástupcem, příbuzným v pokolení přímém, sourozencem, osvojitelem, osvojencem, manželem, druhem nebo zúčastněnou osobou, bude Vám obhájce ustanoven soudem.

Po shora uvedeném poučení uvádím následující:

V dne v hodin.

Poučení provedl:

Přítomen:

Mladistvý:

Poučení zákonného zástupce mladistvého podezřelého

Jako zákonného zástupce

podezřelého z provinění

Vás ve smyslu zákona číslo 218/2003 Sb., zákona č. 141/1961 Sb., zákona č. 101/2000 Sb., poučuji o ochraně soukromí mladistvých a nezletilých:

Podle § 3 odst. 5 zákona číslo 218/2003 Sb. je v řízení podle tohoto zákona třeba chránit osobní údaje osoby, proti níž se řízení vede, a její soukromí, aby každá taková osoba byla chráněna před škodlivými vlivy, a při dodržení zásady, že je považována za nevinnou, dokud její vina nebyla prokázána zákonným způsobem.

Podle § 53 odst. 1 zákona číslo 218/2003 Sb. nestanoví-li tento zákon jinak, nikdo nesmí jakýmkoliv způsobem zveřejnit žádnou informaci, ve které je uvedeno jméno, popřípadě jména, a příjmení mladistvého, nebo která obsahuje informace, které by umožnily tohoto mladistvého identifikovat.

Podle § 53 odst. 2 zákona číslo 218/2003 Sb. se za postup v rozporu s výše uvedeným nepovažuje sdělení informací během trestního řízení, pokud účelem takového postupu není jejich zveřejnění, anebo je-li jejich účelem pátrání po mladistvém. Totéž obdobně platí o sdělení informací probačním úředníkem dalším osobám, pokud je jejich sdělení nutné pro získání informací, které se vztahují k vypracování zprávy vyžadované tímto zákonem, nebo bez nichž nelze kvalifikovaně provádět dohled nad mladistvým nebo o něj pečovat, popřípadě kontrolovat plnění podmínek a omezení, které mu byly stanoveny, a zjistit bezpečnost osob, jež s ním přicházejí do kontaktu.

Podle § 53 odst. 4 zákona číslo 218/2003 Sb. jsou osoby, kterým byly sděleny informace podle § 53 odst. 2 zákona číslo 218/2003 Sb. povinny uložit tyto sdělené informace odděleně od jakýchkoli dalších záznamů o mladistvém, kterého se tyto informace týkají a zajistit, pokud tento zákon nestanoví jinak, aby nikdo další neměl k těmto informacím přístup.

Podle § 92 odst. 3 zákona číslo 218/2003 Sb. platí ustanovení § 53 zákona číslo 218/2003 Sb. o rozsahu zákazu zveřejňování informací o mladistvém obdobně i v řízení ve věcech dětí mladších patnácti let.

Podle § 8b odst. 1 zákona číslo 141/1961 Sb. osoby, kterým byly orgány činnými v trestním řízení poskytnuty informace o osobách zúčastněných na trestním řízení pro účely trestního řízení nebo k výkonu práv nebo plnění povinností stanovených zvláštním právním předpisem, je nesmějí nikomu dále poskytnout, pokud jejich poskytnutí není nutné k uvedeným účelům.

Podle § 8b odst. 2 zákona číslo 141/1961 Sb. nikdo nesmí v souvislosti s trestným činem spáchaným na poškozeném jakýmkoliv způsobem zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti poškozeného, který je osobou mladší 18 let nebo vůči němuž byl spáchán trestný čin kuplířství nebo šíření pornografie nebo některý z trestných činů proti životu a zdraví, svobodě a lidské důstojnosti nebo proti rodině a mládeži.

Podle § 8b odst. 3 zákona číslo 141/1961 Sb. zveřejnění obrazových snímků, obrazových a zvukových záznamů nebo jiných informací o průběhu hlavního líčení nebo veřejného zasedání, které by umožnily zjištění totožnosti poškozeného uvedeného v odstavci 2, je zakázáno.

Podle § 8b odst. 5 zákona číslo 141/1961 Sb. zákaz zveřejnění informací uvedený v odstavcích 2 až 3 neplatí, dá-li k jejich zveřejnění poškozený předchozí písemný souhlas; je-li poškozený mladší 18 let nebo je zbaven způsobilosti k právním úkonům anebo je jeho způsobilost k právním úkonům omezena, musí dát takový souhlas také jeho zákonný zástupce.

Poučení o ochraně soukromí mladistvých a nezletilých dle zákona číslo 218/2003 Sb., zákona č. 141/1961 Sb., zákona č. 101/2000 Sb.

Podle § 3 odst. 5 zákona číslo 218/2003 Sb. je v řízení podle tohoto zákona třeba chránit osobní údaje osoby, proti níž se řízení vede, a její soukromí, aby každá taková osoba byla chráněna před škodlivými vlivy, a při dodržení zásady, že je považována za nevinnou, dokud její vina nebyla prokázána zákonným způsobem.

Podle § 53 odst. 1 zákona číslo 218/2003 Sb. nestanoví-li tento zákon jinak, nikdo nesmí jakýmkoliv způsobem zveřejnit žádnou informaci, ve které je uvedeno jméno, popřípadě jména, a příjmení mladistvého, nebo která obsahuje informace, které by umožnily tohoto mladistvého identifikovat.

Podle § 53 odst. 2 zákona číslo 218/2003 Sb. se za postup v rozporu s výše uvedeným nepovažuje sdělení informací během trestního řízení, pokud účelem takového postupu není jejich zveřejnění, anebo je-li jejich účelem pátrání po mladistvém. Totéž obdobně platí o sdělení informací probačním úředníkem dalším osobám, pokud je jejich sdělení nutné pro získání informací, které se vztahují k vypracování zprávy vyžadované tímto zákonem, nebo bez nichž nelze kvalifikovaně provádět dohled nad mladistvým nebo o něj pečovat, popřípadě kontrolovat plnění podmínek a omezení, které mu byly stanoveny, a zjistit bezpečnost osob, jež s ním přicházejí do kontaktu.

Podle § 53 odst. 4 zákona číslo 218/2003 Sb. jsou osoby, kterým byly sděleny informace podle § 53 odst. 2 zákona číslo 218/2003 Sb. povinny uložit tyto sdělené informace odděleně od jakýchkoli dalších záznamů o mladistvém, kterého se tyto informace týkají a zajistit, pokud tento zákon nestanoví jinak, aby nikdo další neměl k těmto informacím přístup.

Podle § 92 odst. 3 zákona číslo 218/2003 Sb. platí ustanovení § 53 zákona číslo 218/2003 Sb. o rozsahu zákazu zveřejňování informací o mladistvém obdobně i v řízení ve věcech dětí mladších patnácti let.

Podle § 8b odst. 1 zákona číslo 141/1961 Sb. osoby, kterým byly orgány činnými v trestním řízení poskytnuty informace o osobách zúčastněných na trestním řízení pro účely trestního řízení nebo k výkonu práv nebo plnění povinností stanovených zvláštním právním předpisem, je nesmějí nikomu dále poskytnout, pokud jejich poskytnutí není nutné k uvedeným účelům.

Podle § 8b odst. 2 zákona číslo 141/1961 Sb. nikdo nesmí v souvislosti s trestným činem spáchaným na poškozeném jakýmkoli způsobem zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti poškozeného, který je osobou mladší 18 let nebo vůči němuž byl spáchán trestný čin kuplířství nebo šíření pornografie nebo některý z trestných činů proti životu a zdraví, svobodě a lidské důstojnosti nebo proti rodině a mládeži.

Podle § 8b odst. 3 zákona číslo 141/1961 Sb. zveřejnění obrazových snímků, obrazových a zvukových záznamů nebo jiných informací o průběhu hlavního líčení nebo veřejného zasedání, které by umožnily zjištění totožnosti poškozeného uvedeného v odstavci 2, je zakázáno.

Podle § 8b odst. 5 zákona číslo 141/1961 Sb. zákaz zveřejnění informací uvedený v odstavcích 2 až 3 neplatí, dá-li k jejich zveřejnění poškozený předchozí písemný souhlas; je-li poškozený mladší 18 let nebo je zbaven způsobilosti k právním úkonům anebo je jeho způsobilost k právním úkonům omezena, musí dát takový souhlas také jeho zákonný zástupce.